

Lügat-i Müşkilât-ı Eczâ'da Türkçe Bitki Adları

Turkish Plant Names in Lügât-i Müşkilât-i Eczâ

Paki KÜÇÜKER*

Özet

Eski Anadolu Türkçesinin devamı olan Osmanlı Türkçesi Döneminde Osmanlı Devleti'nin resmî dili olarak kullanılan ve Oğuz Türkçesinin kaynaklık ettiği yazı diliyle birçok alanda önemli eserler verilmiştir. Bu eserler içerisinde dilin terim yapma yollarını ve genişleme imkânlarını göstermesi açısından ihtisas eserlerinin önemi büyüktür. Çalışmamıza kaynaklık eden eser bir tıp sözlüğüdür ve bu yönüyle bir ihtisas eseridir. Bu çalışmada 17. yüzyılda yazılan Lügât-ı Müşkilât-ı Eczâ adlı tıp sözlüğü taranmış, eski tıp anlayışında ilaç yapımında daha çok bitkilerin kullanılması gerçeğinden hareketle, eserde bitki adlarının daha fazla oluşu dikkate alınarak Türkçe bitki adları bakımından eserin söz varlığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kaynak olarak incelediğimiz eser bir sözlük olması sebebiyle yazıldığı dönem Türkçesinin botanik terimleri açısından söz varlığı hakkında fikir verebilecek niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: tıp yazmaları, Osmanlı Türkçesi, bitki adları, Lügât-ı Müşkilât-ı Eczâ

Abstract

Important works were givens by written language which source is the Oguz Turkish and formal language of Ottoman Empire, in the Ottoman Turkish period, continious of Old Anatolian Turkish. In all these works, the specialized works have importance, in the sense of point out language demonstrating improvement possibility and way of making term. The work that we analyzed as a source is a medicine glossary and with this aspect it is a specialized work. In this study, "Lügât-ı Müşkilât-ı Eczâ" named medical glossary scanned, reality of using plants in making medicine in old medical perspective, considering the plant name richness in this work, vocabulary of the work presented from the point of view Turkish plant names. The work that we examined as a source could give an idea about Turkish botanical terms of the written period because of being a glossary.

Key Words: medical manuscripts, Ottoman Turkish, Lügât-ı Müşkilât-ı Eczâ, plant names

Giriş

İnsanoğlunun yaradılışından beri hangi devirde olursa olsun insanların yaşadığı her coğrafyada, her zaman diliminde hastalıkları tedavi eden bir hekim vardı. İlk zamanlardan sentetik maddelerin ilaç yapımında kullanılmaya başlandığı modern tıba kadar ilaç yapımında bitkiler birincil malzeme olarak kullanılmıştır. "Bitkilerin tıpta ilaç olarak kullanılması bitki adlarını bir tıp ve eczacılık terimi haline getirmiştir. Bu nedenle de bitki adları üzerine yapılan çalışmalar botanik biliminin sınırlarını aşarak farklı bilim alanlarına araştırma konusu olmuştur (Önler, 2004a:274)." "Bitkilerin insan yaşamındaki vazgeçilmezliği her dilde bitkilerin adlandırılmalarını zengin bir alan haline getirmiştir (Önler, 2004b:273)."

Türkçemiz bitki adları bakımından oldukça zengin bir dildir. "Türkçede yazı diline girmiş olan bitki isimlerinin yanında halk arasında kullanılan ve bölgelere göre değişiklik gösteren bitki isimleri, çeşitli alanlarda yapılmış çok sayıda çalışmaya rağmen şimdiye kadar tam olarak ortaya konamamıştır (Şahin, 2007a:571)." Üzerinde çalıştığımız eserde aynı bitki için birden fazla Türkçe kökenli sözcüğün kullanıldığı dikkat çekmektedir. Bu durumu eseri hazırlayan Lârendevî'nin bitkilerin bölge bölge değişkenlik gösteren yöresel isimlerini kullanmış olmasıyla açıklamak mümkündür. Zira bugün Anadolu ağzlarında aynı bitkinin farklı ağız bölgelerinde farklı isimlerle anıldığı görülmektedir.

Günümüz Türkiye Türkçesinde bile yazı diline girmemiş çok sayıda bitki adının bulunduğu bilinmektedir. "Bu alandaki terimlerin çokluğu, hemen her yörede aynı bitkinin farklı kelimelerle adlandırılmasından kaynaklanmaktadır. Bunların gerek derlenmesi gerekse karşılıklarının doğru bir biçimde belirtilmesi bu alandaki çalışmaların en önemli güçlüğüdür (Şahin, 2007b:571)."

* Yrd.Doç.Dr., Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Bitkilerin adlandırılmaları bazen “ot, ağaç, çiçek, diken, kök” gibi kelimelerin yardımıyla yapılırken [**çübān dikenî (14b/20)**, **talak otu (25a/14)**, **koçar ağaç (15a/5)**] bazen de anlam kayması (değişmesi) yoluyla yapılmıştır: “çobansüzgeci (**çübān süzeği 7a/19**), güneşiği (**gün ‘aşığı 45b/3**), şeytantırnağı (**iblis tırnağı 3b/19**)” gibi. Anlam değişmesiyle yapılan bu adlandırmaların hayvan ve organ adlarıyla yapılmış olanlarının da sayısı oldukça fazladır: “sığırdili (**şığır dili 8b/5**), itmemesi (**it memesi 8b/8**), meryemeli (**meryem eli 3b/17**)”

Tarihî metinlerdeki bitki adlandırmalarında dikkati çeken bir diğer husus da bu bitkilerin yetiştiği yerler, tedavisinde kullanıldıkları hastalıklar ya da tıp ilmi dışında kullanıldıkları alanlar (gıda, dokuma gibi) hakkında ipucu edinmemizi sağlamalarıdır: **hindüstān kōzi (10a/5)**, ‘Hindistan cevizi, **talak otu (25a/14)** ‘dalak otu’, **sūdān zeytūni (6b/13)** ‘Sudan zeytini’.

14-17. yy.lar arasında Anadolu’da çeşitli bilim dallarında birçok eser yazılmıştır. Bu eserler içerisinde tıbbî içerikli eserler önemli bir yer tutar. Bu dönem eserleri üzerinde yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu dinî ve edebî içeriklidir. Oysa çeşitli bilim dallarında yazılmış eserler, gerek kelime hazinesi gerekse söz konusu alanlardaki terimler açısından büyük önem taşımaktadır. “Ayrıca bu tür eserler üzerinde yapılacak olan yayınlar, ilgili bilim dallarının tarihlerini araştıran uzmanlara da sağlam malzeme teşkil edecektir (Önler, 1985: 87-130).”

Çalışmamıza kaynaklık eden eser Lârendevî Siyâhî tarafından, 1615 yılında kaleme alınan Lügat-ı Müşkilât-ı Eczâ’dır. Müellif, eserinde Mısır başta olmak üzere birçok ülke gezerek, tıp âlimlerine, konuyla ilgili bilgi sahibi kişilere danıştığını; tıp ve ecza alanında yazılmış birçok kitaptan da yararlanarak, anlamı bilinmeyen yabancı kökenli bitki ve ilaç isimlerinin Türkçe karşılıklarını ve faydalarını öğrenmek suretiyle yaklaşık on yılda eserini tamamladığını ifade etmektedir. Eserin yazılış biçimi ve hikâyesiyle ilgili bu ifadeler aşağıdadır:

bilgil ki bu faķır řālib-i řlm-i ebdān olub diyār-ı mıŗırda vesā řr seyāhat ķılduđum diyārlarda mezkūr řlmüñ taŗşīlünde nite kim bal arusı her řüküfeden uŗāresin taŗşīl eđdüđi miŗşalde bu řa řřü’l-’abd daŗı her bir üstāda rast gelüb ve her bir dervīŗ řāhib-i kemāle dūŗ olduđda anlardan bu řlme lāzım olan eczālaruñ müşkil olan isimlerin aŗz eđüb on yıl miķdārı seyāhatde sa’y eđüb çalıŗdum zıkr olunan luđatlaruñ her birin dūŗdükce üstāddan istifāde eđüb zabť ü taŗarruf eđüb ķaleme getürüb taŗrīr ķıldum ve řubba mensüb nice kitāb ve risāle görüb yazmađumu řürü’ eyledüm ve ol zıkr olunan eczālaruñ řarabī ve řārīsī ve yünānī ve berberī her bir eczānuñ esmāsını külliyet üzre her bir eczā ne resme tesmiye olursa kendü lisānlarumuza tesmiye olunduđı üzre cem’ eđüb luđat-ı müşkilāt-ı eczā dēyü ad vērüb řurūf-ı teheccī üzre taŗrīr eđüb yigirmi sekiz bāb eđüb beyān eyledüm her bir řālibe āsān olmaķ için ammā řol řālib ki bu luđatdan řafālanub istifāde eđerse ve maķşūdına eřiŗdükde bu řa řřü’l-’ıbādü’l-ķaramanī min belde-i lārende dervīŗ siyāhī řayr du’ādan ferāmūŗ eđmeyeler (LME. Manisa 45Hk 1460/2; 1b 1-17)

Eserde, Arapça, Farsça, Grekçe, Hintçe, Süryanice, Ermenice, İbranice şifalı bitki ve bitki köklerinin, şifalı taşlar ve killerin, çeşitli hayvan adlarının, birçok cevherin, çeşitli aşların, terkiplerin, macunların ve birçok tıbbî terimin Türkçe karşılıkları verilmiş, kimi zaman da bitkilerin buldukları yerler, hangi hastalıklara iyi geldikleri ve nasıl kullanıldıkları hakkında açıklamalar yapılmıştır.

Eserin tespit edilen on üç nüshası vardır:

1. Konya İl Halk Kütüphanesi’nde 42 Kon 4723/2 arşiv numaralı nüshanın telifi/vistinsahı bilinmemekle beraber eser 37 yaprak 17 satır ve yazı türü rikadır.
2. Cerrahpaşa Kütüphanesi’nde, Cerrahpaşa 2/19 arşiv numaralı nüsha 20 sayfa olup satır sayısı farklıdır. Talik hatla yazılmıştır.
3. Cerrahpaşa Kütüphanesi’ndeki bir diğer nüsha ise Cerrahpaşa 2/146 arşiv numaralı olup 88 yapraktır ve talik hatla yazılmıştır.
4. Gürcistan Bilimler Akademisi Türkçe Yazmalarında bulunan, K 39 arşiv numaralı nüsha, 52 yaprak, satır sayısı değişik, yazı türü nesihdir.

5. İstanbul, Hüseyin Kocabaş Ktp. Türkçe Yazmalarında bulunan nüsha 252/2 arşiv numarasıyla kayıtlı olup, 58 yapaktır. Satır sayısı 9, yazı türü ise nesihdir.
6. Ankara, Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi'nde, 06 Hk 99 numaralı yazma 99 varak, 6 satır, yazı türü ise taliktir.
7. Topkapı Sarayı Müzesi'nde 3/1690 arşiv numarasında kayıtlı olan nüsha istinsah tarihi belli tek nüshadır; fakat sayfa sayısı eksiktir. 41 yaprak ve talik hatla yazılmıştır.
8. İstanbul, Çapa Ktp. Çapa 2/3338 arşiv nolu yazma 30 sayfa, 11 satır ve yazı türü nesihdir.
9. İstanbul, İstanbul Üniversitesi Ktp. 2/7095 arşiv numaralı, 32 yaprak, satır sayısı farklı yazı türü taliktir.
10. Süleymaniye Kütüphanesi Hamidiye Kitaplığı'nda, 1/1034 arşiv numarasıyla kayıtlı olan nüsha 35 yaprak, 10 satır, yazı türü nesih.
11. Süleymaniye Kütüphanesi Hafid Efendi Kitaplığı'nda, 7/455 arşiv numaralı yazma 48 yaprak, 8 satır, yazı türü nesih.
12. Manisa İl Halk Kütüphanesi'nde, 45 Hk 1440/2 numaralı nüsha 56 yaprak olup, satır sayısı değişken ve yazı türü taliktir.
13. Manisa İl Halk Kütüphanesi, 45Hk 1460/2 numaralı nüsha 63 yaprak olup, satır sayısı 21, yazı türü taliktir.

Çalışmamıza kaynaklık eden nüsha 45 Hk 1460/2 arşiv numarasıyla Manisa İl Halk Kütüphanesinde kayıtlıdır. Bu nüsha 190x130-140x82 mm. ölçülerinde, her sayfasında yirmi bir satır bulunan talik hatla yazılmış 63 varaktır. Sırtı, sertabı ve sağ kapak ön kenarı vişne rengi meşin, üstü ebru kâğıt kaplı, mıklepli mukavva ciltli, yaprakları rutubet lekeli, söz başları ve keşideler kırmızıdır. Eser harekesizdir. Zaman zaman çok az da olsa harekelenmiş kelimelere rastlanmaktadır.

Arapça, Farsça, Grekçe Ermenice, Süryanice kökenli kelimelerin yer aldığı kelime grubu biçimindeki bitki adları kuruluş şekilleri dolayısıyla Türkçe kabul edilip çalışmaya dâhil edilmiştir. Yani birinci unsuru Türkçe ikinci unsuru alıntı olan kelime grubu şeklindeki bitki adları; **eşek mārūlī** 'mārūlī' <Gr. Marul (BTS); **koğar şedef** 'şedef' <Ar. Sedef (BTS), **ören güli** 'gül' <Far. Gül (BTS); ikinci unsuru Türkçe birinci unsuru alıntı olan bitki adları; **çübān dikenī** 'çübān' <Far. Çoban (BTS), **kaṭrān köpüğü** 'kaṭrān' <Ar. Katran (BTS); her iki unsuru da alıntı olup aldığı ek veya tamlama yapısı bakımından Türkçe olan bitki adları; **ḥayır+lu dārū** 'ḥayır' <Ar. Hayır (BTS) 'dārū' Darı. (BTS) <Far. , **ḫudret ḥelwā+sı** 'ḫudret' <Ar. Kudret (BTS) 'ḥelwā' <Ar. Helva (BTS), **yabān pırāşa+sı** 'yabān' <Ar. Yaban (BTS) 'pırāşa' <Gr. Pırasa (BTS); unsur yabancı olup, Türkçe ek getirilerek kullanılan bitki adları; **ḫūrdan+cuḫ** 'ḫūrdan' <Fr. Kürdan (BTS), **mārūl+cuḫ** 'mārūl' <Gr. Marul (BTS) vb. bitki adları Türkçe kurullarla oluşturulup Türkler tarafından kullanıldıkları için Türkçe olarak değerlendirilmişlerdir.

Yukarıda sıralanan özellikleri dolayısıyla Türkçe kabul edilen bitki adları da dâhil eserde toplam dört yüz on yedi adet Türkçe bitki adı yer almaktadır. Aynı bitki için kullanılan birden çok Türkçe ad ve bunların kuruluş şekilleri müellifin eserini oluştururken bitkilerin yöresel adlarına da yer verdiğini göstermektedir. Eserdeki Türkçe bitki adları şunlardır:

acı bādem	Acı badem. (48b/2)
acı mārūl	Hindiba, yaban marulu, güneyik; (<i>Cichorium endiva</i>). (9b/17)
acıḫı	Kuzukulağı otu, labada, hindiba, su teresi; (<i>Cichorium endivia</i>). (9b/1)
acur ḫavumī	Hıyar gibi uzun bir cins kavun. (14a/2)
adam eli	Adamelı denilen bir ot. (44b/20)
ağaç ḫavumī	Ağaç kavunu, Akdeniz ülkelerinde yetişen, taç yaprakları mavimsi pembe, küçük bir ağaç; (<i>Citrus medica</i>) ve bu ağacın iri bir limon görünüşündeki buruşuk kabuklu yemişi. (2b/1)
ağaç südlegenī	Ağaç sütleğeni. (12b/5)
ağzı açuḫ	Ağzıaçık denilen Hindistan'da yetişen, zambak şeklinde, sarımsı, güzel kokulu çiçeği olan, ilaç olarak da kullanılan bir bitki. (38a/16)
aḫ būber	Bir cins biber, ak biber. (13b/12)
aḫ encīr	Bir çeşit incir, beyaz incir. (8b/12)
aḫ gül	Ak gül, van gülü, mısır gülü. (53a/19)

ak hardal	Ak hardal, acı tere tohumu. (2a/6)
ak haşhaş	Ak haşhaş. (14b/14)
ak hurma	Ak hurma. (11a/6)
ak karanfil	Ak karanfil. (53a/12)
ak sıçan otu	Ak sıçan otu. (24a/14)
ak söğüd	Ak söğüt. (28b/20)
ak süsen	Beyaz zambak. (4b/11)
ak tüt	Beyaz dut. (13a/3)
‘aklı gideren ot	Afyon; (<i>Papaver somniferum</i>). (48a/7)
‘akreb otu	Çıyanotu; (<i>Polygonum bistorta</i>). (33a/9)
alma	Elma; (<i>Pirus malus</i>). (12a/2)
anduz	Andız, yaprakları dikenli olan bir çeşit ardıç, kırlarda yetişen zararlı bir ot; (<i>Juniperus drupacea</i>). (15a/16).
ardu(ı)ç	Ardıç, servigillerden, güzel kokulu, yapraklarını kışın da dökmeyen, yuvarlak kara yemişleri ilaç olarak kullanılan bir ağaççık; (<i>Juniperus</i>). (2a/5)
arduç giliği	Ardıç meyvesi. (14a/10)
arpa	Buğdaygillerden bir bitki; (<i>Hordeum vulgare</i>). (14a/5)
at kesdānesi	At kestanesi, Hint kestanesi; (<i>Aesculus hippocastanum</i>). (9b/9)
ața soğanı	Adasoğanı; (<i>Urginea maritima</i>). (3a/6)
ayıt	Ayıt, hayıt, beşparmak otu; (<i>Vitex agnus castus</i>). (17b/4)
ayruķ	Ayrık otu; (<i>Cynodon dactylon</i>). (37b/11)
ayu eli	Ayveli, ayıpençesi de denilen çiçekleri kurutularak çaylara koku vermesi için katılan, çok yıllık, dikenli ve otsu bir bitki; (<i>Acanthus hirsutus</i>). (19a/15)
ayu güli	Ayı güllü, bir şakayık türü; (<i>Peconia corollina</i>). (36b/3)
ayu kulağı	Ayıkulağı denilen bir bitki, çalba, karağan; (<i>Phlomis grandiflora</i>). (3b/15)
ayu pençesi	Ayveli, ayıpençesi, çiçekleri kurutularak çaylara koku vermesi için katılan, çok yıllık, dikenli ve otsu bir bitki; (<i>Acanthus hirsutus</i>). (44a/21)
ayu üzümü	Ayı üzümü, kurt üzümü, çay üzümü, fundagillerden ahlata ağacı ya da murdar ağaç olarak bilinen kırmızı, küçük taneli yemişler veren, tüylü bir bitki; (<i>Arbutus uva ursi</i>). (36a/13).
ayva	Ayva; (<i>Cydonia vulgaris</i>). (10a/12)
ayva şana	Ayvadana, ayvadane, civanperçemi, kovan çiçeğı, ak yavşan, barsama otu; (<i>Achillea</i>). (29a/13)
azvay	Sarisabır denilen acı bir bitki; (<i>Aloe vera</i>). (33a/17)
bağa yaprağı	Bağa yaprağı, beşdamar otu, kırksinir otu; (<i>Plantago</i>). (4a/1)
baldıran	Maydanozgillerden, nemli yerlerde yetişen zehirli bitkilerin ortak adı, ağı otu, baldırgan; (<i>Conium maculatum</i>). (16a/17)
baldırı şara	Baldırı kara otu, kara baldır otu, nemli yerlerde yetişen birçok eğrelti otu türünün ortak adı; (<i>Asplenium adiantum nigrum</i>). (7b/15)
bambul	Bambul otu, sıcak ve ılıman bölgelerde yetişen otsu veya çalı türü bir bitki, mambol otu, vanilya çiçeğı; (<i>Heliotropium europaeum</i>). (33a/8)
baylık	Baylık otu, kurtboğan otu; (<i>A. lycocotonum</i>). (20b/1)
beg börgi	Kadifeçiçeğı, horozibiğı; (<i>Fumaria officinalis</i>). (31a/6)
bek mantar	Yaprağı susam yaprağına, kökü ada soğanına benzeyen, uzun başlı, sert bir çeşit mantar. (40b/18)
bengilik	Afyon gibi uyuşturucu ve keyif verici ‘ban’ denilen bir bitki. (53a/15)
berri kōkar şedef	Yabani kokar şedef. (18b/13)
bēř barmaķ	Beşparmak otu; (<i>Potentilla erecta</i>). (7a/19)
beyāz soğan	Soğan; (<i>Allium cepa</i>). (18b/16)
bıcaķ otu	Kılır otunun bükülmeyen, daha sert olan bir cinsi. (24b/11)
bıldırcın otu	Çin’de yetişen zehirli bir ot. (7b/9)

bilik	Meşe ağacı meyvesi, palamut. (20b/2)
boğa diken	Boğa diken, çok yıllık, otsu ve dikenli bitkilerdir, eşek diken, deve diken, yılan diken, deve elması, guga diken, hөlemez, tüsü; (<i>Eryngium</i>) . (8a/1)
boğasiğ otu	Boğa otu. (53b/18)
boğurca mahmud	Bodurmahmut, kısamahmut otu, yer çamı, iştah açıcı ve mide ağrılarını giderici olarak kullanılır; (<i>Teucrium chamaedrys</i>). (22a/2)
boy	Poy otu, tohumları kırmızı bibere benzeyen, 10-50 cm. yükseklikte, karabiberle karıştırılarak pastırma çemeninde kullanılan bir bitki; (<i>Trigonella joenumgraecum</i>). (31a/14)
bögrölce	Bögrölce, fasulyeye benzer bir bitki; (<i>Vigna sinensis</i>). (13b/16)
bögürtlen	Bögürtlen; (<i>Rubus</i>). (2a/20)
börce	Fasulye; (<i>Phaseolus vulgaris</i>). (24b/14)
bözcek	Kırmızı yemişli bir bitki. (26b/16)
buğday	Buğday; (<i>Triticum aestivum</i>). (5b/8)
buğday delicesi	Buğday delicesi. (22b/13)
burç	Burç ağ, göğce ağ, ökseotu; (<i>Viscum album</i>). (2a/11)
burçak	Burçak, baklagillerden, taneleri hayvan yemi olarak kullanılan yıllık bir yem bitkisi; (<i>Vicia ervilia</i>). (6a/2)
burçalak	1. Burçalak, burçak, zehirli bir ot. 2. Kızılca buğday, çöven kökü. (45a/21)
büstānī güyegü otu	Bostānī kekik otu. (32b/3)
büstānī kekik	Yabani kekik. (50b/4)
büstānī yarpuz	Yabani yarpuz. (16a/7)
butrak	Pıtrak; (<i>Tribulus terrestris</i>). (21a/20)
buyan ağacı	Meyan ağacı. (27a/10)
buzacı burnu	Buzacıburnu yemişi. (4a/15)
buzacı otu	Buzacı otu. (4a/20)
çadır çiçeği	Çadır çiçeği, nilüfergillerden, Çin ve Amerika ırmaklarında yetişen, büyük yapraklı, pembe ve beyaz çiçekli bir bitki; (<i>Euryaleferox</i>). (53a/12)
çakır diken	Çakırdiken; (<i>Eringium campestre</i>). (23a/20)
çam ağacı	Çam ağacı; (<i>Pinus</i>). (29a/18)
çam çoğanı	Çam çöveni, şam çöveni; (<i>Salicornia herbacea</i>). (37a/21)
çavdar	Buğdaygillerden, unlu tane veren bir bitki; (<i>Secale cereale</i>). (7b/1)
çekirge ayağı	Çekirgeayağı denilen turunç gibi güzel kokan bir ot. (25b/6)
çet(d)ene	Sakız ağacı meyvesi, çitlembik; kendir, kenevir tohumu. (14b/6), (14b/5)
çetük otu	Kedi otu, çetük otu; (<i>Asarum europaeum</i>). (2a/18)
çirtatan\ cirtatan düğlegi	Ebucehil karpuzu, kargadüleği, kargadüveleği; (<i>Citrullus colocynthis</i>). (3a/2)
çıyan otu	Çıyan otu; (<i>Polygonum bistorta</i>). (17b/5)
çiğdem	Çiğdem çiçeği; (<i>Crocus cancellatus</i>). (31a/4)
çirişlik otu	Çiriş otu, kar kalktıktan hemen sonra çıkan bir ot, yaprakları sebze olarak kullanılan, aşağı yukarı bir metre yüksekliğinde bir bitki, dağ pırasası; (<i>Asphodelus</i>). (7b/21)
çivit	1. Baklagillerden, yapraklarından çivit çıkarılan bitki türü; (<i>Indigofera</i>). 2. Turpgillerden, yapraklarından mavi boya çıkarılan bitki; (<i>Isalis tinctoria</i>). (35b/18)
çoğan	Çöven otu, kökü ve dalları, suyu sabun katılmış gibi köpürten, kir temizleyici bir bitki, sabun otu, helvacı kökü; (<i>Gypsophila struthium</i>). (32a/21)
çöpleme	Çöpleme otu, ak çöpleme; (<i>Helleborus album</i>) ve kara çöpleme; (<i>Helleborus orientalis</i>). (17a/7)
çört(d)ük	Maydanozgillerden turşu küplerinin ağzına konan sarı çiçekli, küçük yapraklı ve güzel kokulu bir yaban bitkisi, çögür, çörtlük, çörtük; (<i>Echinophora tenuifolia</i>). (14b/6)
çörek otu	Çörek otu; (<i>Nigella sativa</i>). (32b/9)
çübān diken	Çoban diken; (<i>Centaurea urvillei</i>).
çübān süzegi	Çobansüzgeci, çiçekli dal uçlarında sütü kestirmekte kullanılan maya bulunan, bir yıllık veya çok yıllık otsu bitki, yoğurt otu; (<i>Galium</i>). (7a/19)

çübân tayağı	Çobandayağı, kuşekmeği, çobandeğneği, eşek madımağı, kadımalak, keçimemesi, kurtpençesi; (<i>Polygonum aviculare</i>). (22b/13)
çüve delüce	Sedir ağacı cinsinden su kenarlarında biten ağaç. (35b/5) Buğdaygillerden, genellikle buğday tarlalarında yetişen, tohumu zehirli, yabancı bir bitki; (<i>Lolium temulentum</i>). (9b/3)
delüce bakla	Beyaz çiçekleri olan, acı olan taneleri suda tatlılaştırılarak yenilen bir yıllık otsu bitki, acı bakla, delice bakla, gâvur baklası, koyun baklası, kurt baklası, yaban baklası, Yahudi baklası; (<i>Lupinus termis</i>). (11b/17)
demür bozan demür diken	Tırfıl, yabancı yonca. (24b/21) Demirdikeni, çobankalgıdan da denilen, dikenli, battığı zaman diken çok acıtan bir ot; (<i>Tribulus terrestris</i>). (4b/19)
deşt alma deve alması	1. Yaban elması. 2. Alıç denilen meyve. (6a/1) Deveelması, çakırdiken, maydanogillerden hekimlikte kullanılan bir bitki; (<i>Arctium tomentosum</i>). (41a/4)
deve diken	Deve diken, peygamber diken, eşek diken, meryemanadikeni, kara yantak, boğa diken; (<i>Alhagi pseudalhagi</i>). (28b/8)
deve etmegi deve ot	Deveekmeği otu. (22a/6) Deve otu. (24a/6)
deve tabanı develik dırfıl/dılful/tırfıl	Devetabanı, geniş yapraklı bir süs bitkisi (<i>Phlodontron</i>). (3a/21) Ebegümeçi. (3b/13) Dırfıl otu, çimenler arasında biten üç yapraklı bir çeşit ot, üçgül; (<i>Medicago sativa</i>). (28a/10), (3a/18), (19a/3)
dil tımaç çiçeği	Dildamak çiçeğinin dibi, salep kökü, tilkitaşağı otu, itkasarı; (<i>Orchis hircina</i>). (40b/3)
dilkü kıyruğu	Tilkikıyruğu; 1.Kırmızı çiçek açan bir bitki. 2.İnce dikenli, mavi çiçekli bir bitki. 3.Hayvanlara yedirilen bir çeşit ot. 4. Uzun salkımlı bir çeşit ak üzüm. (2b/7)
dilkü tısağı dilkü üzümü	Tilkitaşağı otu, itkasarı; (<i>Orchis hircina</i>). (28b/13) Tilki üzümü, it üzümü, Patlıcangillerden, 20-50cm yüksekliğinde, bazı ilaçların yapımında kullanılan bir yıllık otsu bir bitki; (<i>Solanum nigrum</i>), böğürtlen; (<i>Rubus caesus</i>). (3b/1)
diş kürdancuqları	Kılır otu, çiçeklerindeki tohum sapsarı kürdan yerine kullanılan, bazı yerlerde kuş yuvası denilen bir ot, diş otu, hilal otu, mısır anasonu; (<i>Ammi visnaga</i>). (17b/10)
dīv şakalı döngel düğün çiçeği dülek düz bağa ebe gömeci	Devsakalı otu. (47a/8) Döngel, töngele, muşmula, gelinboğan; (<i>Mespilus germanica</i>). (4a/7) Düğün çiçeği, turnaayağı, sütlüce; (<i>Ranunculus</i>). (43a/13) Kavun ve karpuzun olmamışı, kelek, divlek, düvlek, düvelek, düglek. (22b/19) Su teresi; (<i>Nasturium officinale</i>). (23b/16) Ebegümeçi, mor renkli çiçekleri ilaç, yaprakları sebze olarak kullanılan, kendiliğinden yetişen çok yıllık bir bitki; (<i>Malva sylvestris</i>). (15b/12)
ebücehil karpuzu	Ebucehil karpuzu, kabakgillerden, elma büyüklüğündeki meyvesi çok acı ve iç sürdürücü, ishal yapıcı bir bitki, acı hıyar, acı elma, acı karpuz, it hıyarı, hanzal; (<i>Citrullus colocynthis</i>). (12b/20)
egir	Egir, karın ağrısını sağaltmak için kullanılan şifalı bir köktür, kasıkotu, azakeğeri, hazambel, yel otu, eğil; (<i>Acorus calamus</i>). (5b/20)
eklemeç elem enir enlik	Sarmaşık otu; (<i>Hedera helix</i>). (27a/3) Sığırlara verilen yem, darı; (<i>Panicum miliaceum</i>). (6b/3) Enir, tavşan kirazı; (<i>Ruscus aculeatus</i>). (45a/10) 1. Boyacılıkta kullanılan kökü kızıl bir çeşit ot. 2. Yağ ya da balmumu ile karıştırılarak merhem yapılan bir çeşit ot. (3b/21)
er kırtaran	Er kırtaran, kökü çövene benzeyen, eflâton çiçekli, lapa yapılarak çıbanları öldürmekde kullanılan bir çeşit bitki. (25a/8)
erik eşek güli eşek mārūli eşek rāziyānesi	Erik; (<i>Prunus domestica</i>). (6b/17) İçi kızıl, dışı sarı bir gül, eşek güli. (53a/10) Eşek marulu; (<i>Sonchus oleraceus</i>). (5a/17) Eşek rezenesi, yabancı rezene. (42a/7)

evelek	Evelek otu, labada, develik, efelek, evelik; (<i>Rumex</i>). (4a/14)
eyrelti	Eğrelti otu; (<i>Driopteris filix-mas</i>). (8b/15)
ezeltere	Anason; (<i>Pimpinella anisum</i>). (51a/18)
ferik	1. Buğday başaklarının yeni sertleşmeye başladığı zamanki durumu. 2. Taze fasulye. 3. Tek çekirdekli kuru tane fasulye. (39a/18)
gelgeç	1. Gelgeç, geldigeçti, dokuz dipli, kar çiçeği, süsengillerden, beyaz ve pembe çiçekler açan soğanlı bitki; (<i>Leuconium</i>). 2. Marulcuk, düğün çiçeğigillerden, kökleri iç sürdürücü olarak kullanılan, kara çöpleme, yeşil çöpleme ve sarı çöpleme gibi türleri olan bir bitki, marulcuk; (<i>Helleborus</i>). (19b/14)
gelincük	Gelincik çiçeği, yazın kırlarda, özellikle ekin tarlalarında yetişen, kırmızı ve otsu bitki, gün gülü; (<i>Papaver rhoeas</i>). (2b/11)
gendem	Dibekte dövülerek yemek yapılan buğday ya da arpa, gendime. (22b/13)
geven	Geven, baklagillerden, çok yıllık, bazı türlerinden kitre denilen zamk çıkarılan, dikenli bir çalı, keven; (<i>Astragalus</i>). (40b/14)
gezdigeçdi	Sarı susam. (4b/4)
gezer	Havuç DLT (43a/19)
gilik	1. Çam, meşe, ardıç vb. ağaçların meyveleri. 2. Dikenli ardıç. (14a/10)
gögelek	Gögelek, ağaçlarda görülen ve asalak olarak yaşayan bir bitki, ökse otu, burç. (7b/1)
gögem	1. Bir çeşit yabancı ekşi erik. 2. Yapraklanmış ekin. 3. Biber. (46b/4)
gögen kaplan	Kirman dağlarında bulunan kaplanların yemekten hoşlandığı, yaprakları hıyar yaprağına benzeyen, beyaz bir kök, kaplan devası, kaplan taşı. (52a/19)
gögercin ayağı	Güvercinayağı otu. (46a/12)
gök çiçeği	Dericilerin boya elde etmek için kullandıkları bir çiçek. (16a/18)
göginek/göyinek/güneyik	Hindiba, yaban marulu, güneyik, göyinek; (<i>Cichorium endiva</i>). (26b/16), (3a/13), (34a/19)
göz çiçeği	Göz çiçeği. (57b/4)
gözlüce yaprak	Gözlüce yaprak. (9a/13)
gücle büken/gögen	Kargabüken, bitişik taç yapraklı iki çenekliler, yaprakları karşılıklı çiçekleri talkım durumunda olan, meyvesi zehirli bir ağaç; (<i>Strychnos nux-vomice</i>). (38a/15), (5b/1)
gün 'aşığı	Günaşığı, günebakan çiçeği, ayçiçeği; (<i>Helianthus annuus</i>). (45b/3)
günlük	Günlük ağacı, sığla ağacı; mukl-ı azrak ve mukl-ı' yehud olmak üzere başlıca iki türü vardır; (<i>Boswellia carteri</i>). (10b/6)
güyegü(i) otu	Güveği otu, kekik otu, zater; (<i>Origanum vulgare</i>). (20a/13), (32b/3)
harab tutan	Yer çamı, yer peliti, kısımahmut otu, yer palamutu; (<i>Ajuga chamaepitys</i>). (45a/1)
havacıva	Havacıva, Akdeniz bölgesinde yetişen ve köklerinden kırmızı boya elde edilen, çok yıllık otsu bir bitki havacıva, tosbağa otu, enlik, kızıl enlik, tüylü boya, yerineği; (<i>Alkanna tinctoria</i>). (54a/5)
hayırlı dārū	Kırık çıkık sarılan bir ot, eyrelti, hayırlı deva. (23b/14)
hayrānlık otu	1. Hint kenevirinden çıkarılan esrar. 2. Kuru ot. (26b/8)
helvācılar boyası	Havacıva, tosbağa otu, enlik, kızıl enlik, tüylü boya, yerineği; (<i>Alkanna tinctoria</i>). (3a/15)
hendek	"mendek" 1. Baldıran otu; (<i>Conium maculatum</i>). 2. İlkbaharda kırlarda kendiliğinden biten, ısırgana benzer, çorbası yapılan yabancı bir ot. (44a/6)
hıyār şenber	Hıyarçember, acur; (<i>Cassia fistula</i>). (10b/17)
hind karpūzi	Hint karpuzu. (22a/9)
hind tarusı	Hint darısı. (23a/10)
hindī şanavber	Cinden ağacı, çalı ardıcı; (<i>Cedrus deodara</i>). (22b/8)
hindī topalağ	Hindî topalak otu. (3a/12)
hindūstān ayvası	Hindistan ayvası. (30b/19)
hindūstān kōzi	Hindistan cevizi; (<i>Cocos nucifera</i>). (10a/5)
hur mā kōruğı	Olgunlaşmamış, ham hurma. (15a/1)
hurūs gözi	Horozgözü otu, maydanozgillerden, beyaz veya pembe çiçekli bir bitki; (<i>Seseli tortuosum</i>). (27a/4)

ılgın	İlgın ağacı ve yemişi; (<i>Tamarix tetrandra</i>). (3a/15)
ırmak yarpuzu	İrmak kenarlarında yetişen bir çeşit yarpuz. (16b/12)
ısrırgan	İsrırgan otu; (<i>Urtica</i>). (2a/1)
ıblīs ırnağı	Şeytantırnağı, çan çiçeğigillerden, genellikle dağlarda yetişen bir çeşit bitki; (<i>Phyteuma</i>). (5a/16)
ıbrahım dikenı	İbrahim dikenı, deve dikenı, yılan dikenı, deve elması; (<i>Eryngium</i>). (41a/4)
ıgde	İğde ağacı ve meyvesi; (<i>Elaeagnus angustifolia</i>). (5a/6)
ıkı kardaş kını	Kanı durdurmak için kullanılan bir çeşit reçine, ikikardeşkanı ağacı, bakam ağacı; (<i>Caesalpinia echinata</i>). (20a/5)
ılan başı	Bir çeşit sarmaşık yemişi. (24b/4)
ılan bıcağı	Yılanbıcağı, yılanekmeğı, yılanıyastığı, yılanburçağı; (<i>Dracunculus vulgaris</i>). (14a/8)
ılan otı	Yılan otu, baldıran, maydanozgillerden, nemli yerlerde yetişen zehirli bitkilerin ortak adı, ağı otu; (<i>Conium maculatum</i>). (40a/2)
ılan şarınısağı	Yılansarınısağı. (13b/4)
ılan üzümü	Sarmaşık gibi etrafında olan ağaçlara ve bitkilere sarılan, salkımında onar tane yemişi bulunan bir bitki, ören gülü, yılan üzümü, ak asma, ak sarmaşık, binkulaç, hüsn-i yusuf. (39a/19)
iri pāpādyā çiçeğı	İri papatya, sığır papatyası, sığırgözü, mastı çiçeğı, arnika; (<i>Arnica montana</i>). (8b/13)
iri sūdān zeytünü	İri bir cins zeytin. (6b/13)
it burnı	İt burnu çiçeğı, yabancı gül, köpek gülü, kuşburnu; (<i>Rosa canina</i>). (6b/17)
it keseri	İtkasarı bitkisi; (<i>Solanum nigrum</i>). (9a/16)
it memesi	1. Köpek üzümü, tilki üzümü. 2. Böğürtlen; (<i>Solanum nigrum</i>). (8b/8)
it öldüren ot	Köpeköldüren, kargabükten bitişik taç yapraklı iki çenekliler, yaprakları karşılıklı çiçekleri talkım durumunda olan, meyvesi zehirli bir ağaç; (<i>Strychnos nux-vomice</i>). (20b/3)
it penefşesi	Köpekmenekşesi, yabancı menekşe; (<i>Viola Canina</i>). (13a/8)
it siki	1. Soğanak da denilen keskin, fena kokulu bir çeşit ot, yabancı sarımsak, it siyegi, yaban pırasası, dağ gendenesi; (<i>Allium porrum</i>). (3a/16)
it taşacağı	İttaşacağı otu. (20b/9)
it üzümü	1. Köpek üzümü, tilki üzümü. 2. Böğürtlen; (<i>Solanum nigrum</i>). (26b/19)
it zencebili	Zehirli bir zencefil türü. (25b/7)
kabak	Kabak, sürüngen gövdeli, sarı çiçekli, birçok türü olan bir bitki; (<i>Cucurbita</i>). (16b/19)
kadın/hatun tuzluğu	Kadıntuzluğu, diken üzümü, ekşimen, karamuk; (<i>Berberis crataegina</i>). (2a/3), (16b/6)
kaluğan/kuluğan/kurluğan	Kaluğan dikenı, kalkan dikenı, çakır dikenı, devedikenı, peygamber dikenı; (<i>Silyum marianum</i>). (31a/10), (14b/5), (16a/6)
kamış	Kamış, buğdaygillerden, sulak, nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdesi olan bitkiler (<i>Phragmites australis</i>). (37b/19)
kanyas	Kanyas denilen, sulak yerlerde biten ayrık cinsinden zehirli bir ot, ganyaş. (42a/11)
kaplan elçesi	Kaplanpençesi, kaplaneli denilen hoş kokulu bir bitki. (7b/3)
kaplan kıyruğı	Kirman dağlarında bulunan kaplanların yemekten hoşlandığı, yaprakları hıyar yaprağına benzeyen, beyaz bir kök, kaplan devası, kaplan taşı. (54a/4)
kar çiçeğı	Kar çiçeğı, dokuzdipli, gelgeç, süsengillerden, beyaz ve pembe çiçekler açan soğanlı bitki. (19b/14)
kara ağaç	Karaağaç, kerestesi değerli bir ağaç, narven; (<i>Ulmus</i>). (51b/9)
kara çöpleme	Kara çöpleme otu. (21a/9)
kara çörek otı	Kara çörek otu. (3a/14)
kara günlük	Kara günlük. (28a/9)
kara helile	Kara helile otu. (6a/6)

kara tüt	Karadut, böğürtlen. (19b/7)
karaca ot	Karacaot, çöpleme. (25a/7)
karagan çiçeği	Karagan çiçeği, karabaş otu; (<i>Lavanduka stoechas</i>). Fırça gibi kullanılan sert tüylü bir bitki; yapışkan ve kokulu yaprağı olan, bodur funda boyunda dikensiz bir bitki. (33b/9)
karakuruç	Karakurut, günlük cinsinden bir ağaç karaardıç. (41b/16)
karamuk	Karamuk, dağlarda kendi kendine biten ve ilkbaharda çiçek açan, saçma büyüklüğünde, üzüm biçiminde meyveleri olan dikenli bir bitki, çalı. (2a/4)
karanful yarpuzu	Karanfil yarpuzu. (5a/5)
karaza/kurz dikenli	Mısır'da Said şehrinde yetişen, akasya yapılan dikenli bir ağaç. (5a/11), (4a/3)
karğa ayağı	Kuzgunayağı kazayağı, kılır otunun katlanmayan, bükülmeyen bir çeşidi; (<i>Chenopodium</i>). (23b/16)
karınca otu	Karınca otu. (40b/19)
karğu kamışı	Kargı kamışı, masura kamışı, 5m. kadar yükselebilen, rizumlu, çok yıllık ve otsu bir bitkidir. Gövdesinden kaval ve ney yapılır; (<i>Arundo donax</i>). (17a/18)
kaşni	Kadı ağacı, şeytanboku otu ve bundan elde edilen zamk; (<i>Ferula assa-foetida</i>). (40a/18)
katmer zerrin kadeh çiçeği	Katmer nergis çiçeği, yediyaprak. (52a/18)
katran ağacı	Katran ağacı, Lübnan sediri, Süleyman ağacı; (<i>Cedrus</i>). (29a/2)
katran köpüğü	Katranköpüğü, çayır mantarlarından, şapkasının alt yüzü dilim dilim ve bir halka ile çevrili bulunan bir cins mantar; (<i>Polyporus ignarius</i>). (37b/6)
kavak ağacı	Kavak ağacı; (<i>Populus</i>). (16a/8)
kavun	Kavun; (<i>Cucum</i>). (21b/13)
kaya koruğu	Kaya koruğu, ekşi, kara üzüm gibi meyveleri olan, kayalık yerlerde biten bir yaban bitkisi; (<i>Sedum</i>). (5a/18)
keçi boynuzu	Keçiboynuzu; baklagillerden, kerestesi marangozlukta, kabukları tabaklıkta kullanılan bir ağaç, harnup; (<i>Ceratonia siliqua</i>). (21b/1)
keçi egirtmeci	Keçiğirtmeci, keçimemesi, sert kabuklu, iri taneli, uzunca, beyaz veya kırmızımsı bir çeşit üzüm. (38a/14)
keçi memesi	Keçimemesi, sert kabuklu, iri taneli, uzunca, beyaz ya da kırmızımsı olan bir çeşit üzüm. (38a/14)
keçi ırnağı	Keçitırnağı, sarı burçak. (35a/13)
kendir	Kendir, kenevir, esrar otu; erkek ve dişi çiçekleri ayrı, gövde lifleri dokumacılıkta, taze sürgünleri, tohumları, erkek ve dişi çiçekleri esrar yapımında kullanılan otsu bitkiler. (<i>Cannabis sativa</i>). (9b/18)
kene ağacı	Kene ağacı, kene otu, sütlegengillerden, tropik bölgelerde yetişen, ağaç veya ağaççık durumunu alabilen, tohumlarından koyu bir bitkisel yağ elde edilen, bir yıllık otsu bitki, Hint baklası; (<i>Ricinus communis</i>). (8b/7)
kenevir	Kenevir, kendir otu, esrar otu; . (<i>Cannabis sativa</i>). (38b/2)
kerdeme	Kerdeme, tere; (<i>Lepidium</i>). (13b/17)
kıbtî bakla	Mısır'da su içinde yetişen bir tür bakla. (39b/9)
kılur otu	Kılır otu, çiçeklerindeki tohum sapları kürdan yerine kullanılan, bazı yerlerde kuş yuvası denilen bir ot, diş otu, hilal otu, mısır anasonu; (<i>Ammi visnaga</i>). (3b/6)
kına ağacı	Kına ağacı; (<i>Lawsonia inermis</i>). (49a/1)
kına çiçeği	Kına çiçeği, (<i>Balsamina hortensis</i>). (38b/18)
kıntıra	1. Sulu yerlerde yetişen, keskin kokulu gövdesi bölmeli ve delikli, kurusundan düdüklü yapılan bir ot. 2. Hasır otu. 3. Bir tür kamış. (28a/17)
kırmızı gül	Kırmızı gül. (14a/11)
kızıl gül	Kırmızı gül. (38a/17)

kıızıl haşhaş	Bir tür haşhaş. (9b/11)
kıızıl kavun	Kızıl kavun. (37a/12)
kıızıl söğüt	Kızıl söğüt, salkım söğüt; (<i>Salix babylonica</i>). (7b/20)
kıızıl süsen	Kırmızı zambak. (22b/11)
kıızılçuk	Kızılçuk, yaprak açmadan çiçeklenen iri gövdeli bir ağaç; (<i>Cornus mas</i>) ve bu ağacın güziün olgunlaşan, kırmızı, tek çekirdekli, reçeli ve şerbeti yapılan, buruk bir tadı olan yemişi. (25a/20)
koç boynuzu	Koçboynuzu otu, kokulu yonca, eşek yoncası da denilen çiçekleri boyar madde olarak kullanılan bir bitki; (<i>Melilotus officinalis</i>). (2a/2)
koç otu	Koç otu, it kasarı, tilkitaşağı (<i>Orchis hircina</i>). (7a/7)
koça başı	Kocabaşı, mavi renkli çiçeği ve nohut büyüklüğünde tohumu olan bir buçuk metre boyundaki dikenli bir ot; (<i>Onopordon acanthium</i>). (3b/19)
koçar ağaç	1. Sedef otugillerden, Avrupa'ya Çin'den getirilmiş, kısa zamanda yetişip boy attığı için bir gölge ağacı olarak dikilen, kötü kokan bir ağaç, kokak ağaç, aylandız; (<i>Ailanthus glandulosa</i>). 2. Mürver ağacı; (<i>Ailanthus anacardiaceae</i>). (11a/19)
koçar kamış	Kokar kamış. (37b/19)
koçar şedef	Kokar şedef, kokar ağaç. (7a/14)
koruk	Koruk, henüz olgunlaşmamış ekşi üzüm. (6a/9)
kovana çiçeği	Kovana çiçeği. (31b/7)
kovana otu	Oğul otu; (<i>Melissa officinalis</i>). (7b/15)
koyun pâçesi	Koyunbacağı, sapı kısa, başakları dolgun ekin. (45a/1)
koyun kıran/öldüren	Koyunkıran, koyunöldüren denilen ilaç yapımında kullanılan bir çeşit bitki, kantaron, sarı kantaron, kırmızı kantaron, binbirdelik otu, kan otu, kılıç otu, kuzukıran, mayasıl otu, yara otu; (<i>Hypericum</i>). (7a/3), (53b/17)
kozak	1. Kozalak, çam, meşe, haşhaş vb. ağaçların, bitkilerin meyvesi, kozası. 2. Ham meyve. (19a/17)
kök mārūl	Yaban turbu, acırğa; (<i>Raphanus raphanistrum</i>). (43b/9)
kudret helvası	Kudret helvası; beyaz çiçekli, 5-9 yaprakçıklı, 20m kadar yükselebilen, Kuzeybatı ve Batı Anadolu'da yaygın olan bir ağaç; (<i>Fraxinus ornus</i>). (12a/20)
kum baklası	Kumda yetişen bir bitki. (9a/19)
kum buğday	Kum buğday. (41b/10)
kunduz hāyası	Kunduztaşağı otu ve kökü, cavşir, oğlanaşı; (<i>Ferula alaeochytris</i>). (40b/17)
kurbağa yosunu	Kurbağa yosunu. (9a/1)
kurd bağı	Kurtbağı, zeytingillerden, yaprakları mızrağa benzer, çiçekleri beyaz, kokulu ve salkım durumunda olan, çit yapmakta kullanılan bir süs bitkisi; (<i>Ligustrum vulgare</i>). (44b/8)
kurd üzümü	Ayı üzümü, çay üzümü. (36b/14)
kurdluca ot	1. Tırmanıcı sarı çiçekleri olan, kokusu sarımsağı andıran, nemli yerlerde yetişen bir bitki, meşecik, yer meşesi, yer palamudu, yer pelidi, su sarımsağı. 2. Lohusa otu. (42b/6)
kuş etmegi	1. Kuşetmegi, turpgillerden, çorak yerlerde yetişen, beyaz veya mor çiçekli, eskiden hekimlikte kullanılan otçul bir bitki, çobandağarcığı (<i>Thlaspi</i>). 2. Kuşetmegi, çobandeğneği, eşek madımağı, kadımalak, keçimemesi, kurtpençesi; (<i>Polygonum aviculare</i>). 3. Ebegümeçi; (<i>Malva sylvestris</i>). (4a/12)
kuş kanadı	Kuşkanadı otu. (11a/10)
kuş üzümü	Kuş üzümü, küçük taneli çekirdeksiz üzüm. (42a/14)
kuzgun ayağı	Kuzgunayağı, çiçeklerindeki tohum sapları kürdan yerine kullanılan bir ot, kuşayağı, kılır otu, hilal otu, diş otu; (<i>Ammi visnaga</i>). (3b/6)

kuzgun kılıcı	Kuzgunkılıcı, süsengillerden, uzun, ensiz ve sivri yapraklı bir süs bitkisi, glayöl (<i>Gladiolus illyricus</i>). (22b/11)
kuzgun otu	Kuzgun otu. (11a/11)
kuzu butrağı	Kuzu pıtrağı, koyun otu, fitik otu, kasık otu, kızıl yaprak; (<i>Agrimonia eupatoria</i>). (6b/8)
kuzu kulağı	Kuzukulağı, ekşikulak, ekşimik, oğlakkulağı, şeytankulağı; (<i>Rumex acetosella</i>). (14b/9)
kümren	Çiğ olarak yenilen sarımsak cinsinden kötü kokulu yabancı bir ot, yabancı sarımsağı. (25b/10)
mārulcuk	Marulcuk, düğün çiçeğigillerden, kökleri iç sürdürücü olarak kullanılan, kara çöpleme, yeşil çöpleme ve sarı çöpleme gibi türleri olan bir bitki; (<i>Helleborus</i>). (19b/14)
mekke ayrığı	Mekke ayrığı; (<i>Cynodon dactylon</i>). (9b/21)
meryem eli	Meryemanaeli denilen bir kök, meryemeli, meryem otu, acı yavşan, anababakokusu; (<i>Teucrium polium</i>). (3b/17)
meyan	Meyan kökü, tüysü yapraklı, mavimsi, mor çiçekli, tatlı olan toprak altı bölümleri hekimlikte ve serinletici içkilerin yapımında kullanılan bir bitki; (<i>Glycyrrhiza glabra</i>). (7a/13)
misk otu	Karanfil yarpuzu. (38a/21)
muhabbet otu	Muhabbet ve sevgi otu. (40a/21)
mürdümük	1. Mürdümük, otsu bölümüm hayvan yemi olarak kullanılan, beyaz, açık mavi veya mor çiçekleri olan bir yıllık otsu bitki, akburçak; (<i>Lathyrus sativus</i>). 2. Bezelye; (<i>Pisum sativum</i>). (18b/2)
nār çiçeği	Nar çiçeği. (7a/16)
nāzle otu	Nezle otu, pisik otu; kokusu kuvvetli, koyu mor çiçekli, yaprakları çorba ve yemeklere koku vermek için kullanılan otsu bir bitki; (<i>Nepeta racemosa</i>). (48b/7)
nehri kuzu kulağı	Kuzukulağı cinsinden su kuzukulağı denilen bir bitki. (6b/8)
nevrüz otu	Nevruz otu, çiçekleri aslanagzına benzeyen, türlü renkte, taşıdığı glikozit sebebiyle iç söktürücü olarak kullanılan bir kır bitkisi; (<i>Linaria vulgaris</i>). (3a/15)
nişadır soğanı	Nişadır soğanı, adasoğanı; (<i>Urginea maritima</i>). (9b/5)
oğlan aşı	Oğlanaşı, kunduztaşağı otu, cavşır; (<i>Ferula alaeochytris</i>). (9a/10)
oğlan düşüren	Oğlandüşüren otu. (4a/21)
oğul otu	Oğul otu, melisa, kovan otu; (<i>Melissa officinalis</i>). (16b/21)
otsuz çavdar	Otsuz çavdar. (7b/1)
öksüz oğlan çiğdemi	Öksüz oğlan çiğdemi, acı çiğdem, güz çiğdemi, sorıncan ağacı, ağır kestane; (<i>Colchicum autumnale</i>). (18a/14)
ören gülü	Ören gülü, bir tür sarmaşık, ak asma, yılan üzümü. (10a/18)
pamuklık otu	Pamukluk otu, ormanlarda yetişen, yaz kış yapraklarını dökmeyen, yabangülüne benzer, çiçekleri güzel kokulu bir çeşit küçük ağaç. (40/12)
pazı(u)	Pazı, ıspanakgillerden, yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki, yabancı pancarı, yabancı ıspanak; (<i>Beta vulgaris var. cicla</i>). (2b/1), (27b/19)
peygamber çiçeği	Peygamber çiçeği, mavikantaron, baharda buğday tarlalarında mor renkli çiçekler açan bir bitki, belemir, acımık; (<i>Centaurea cyanus</i>). (26b/20)
pire ağacı	Pire ağacı, pire otu; (<i>Pyrethrum carneum</i>). (14b/17)
pire otu	Pire otu, nezle otu; (<i>Anacyclus pyrethrum</i>). (43a/10)
pire yavşanı	Pire yavşanı, sarı yavşan otu; (<i>Artemisia</i>). (53b/19)
reyhān karanfulu	Fesleğen karanfili. (50b/13)
rūm cevzi	Rum cevzi. (14b/7)
rūm kōzi	Rum cevzi. (16b/20)
şakız dikenini	Sakız dikenini, sakız çıkarılan bir tür diken; ak ve kara olmak üzere iki cinsi vardır. (3b/17)
şarmaşuk	Sarmaşık; (<i>Hedera helix</i>). (6a/5)
şarımşak	Sarımsak; (<i>Allium sativum</i>). (4b/16)

şaru ağaç	Sarıağaç, zerdeçal, Hint safranı; (<i>Curcuma longa</i>). (3a/3)
şaru boya	Sarıboya otu; (<i>Serratula tinctoria</i>). (35b/7)
şaru çiçekli berrī yonca	Sarı çiçekli yaban yoncası, kokulu yonca, yem bitkisi; (<i>Medicago falcata</i>). (16a/8)
şaru misk	Sarı misk; sarı yabani gül tohumu. (48a/9)
şaru türbüd	Sarı türbit, sarı diken, sığır ödü denilen bitkinin kökü. (32a/8)
şaruca kaṭrān	Sarı katran. (49b/12)
semüz/semüzlik otı	Semizotu; (<i>Portulaca oleracea</i>). (18a/11), (7b/1)
serçe dili	Serçedili otu, kuş otu, yol kenarları, duvar dipleri ve bahçelerde yetişen bir yıllık ve otsu bir bitki; (<i>Stellaria media</i>). (13b/10)
sevgü/sevdā otı	Muhabbet ve sevgi otu, adamotu, hacılar otu, kankurutan; (<i>Mandragora autumnalis</i>). (45a/20), (41b/3)
şıçan kulağı	Sıçankulağı; (<i>Anagallis</i>), mercanköşk çiçeği; (<i>Origanum majorana</i>). (29a/10)
şıçan otı	Sıçan otu, fareleri öldüren kokusu keskin zehirli bir ot, arsenik. (48a/19)
şıçan şabūn	Sıçan sabunu, kökü ve dalları, suyu sabun katılmış gibi köpürten, kir temizleyici bir bitki, sabun otu, helvacı kökü; (<i>Gypsophila struthium</i>); köpürtken; (<i>Cyclamen</i>). (45b/8)
şığır dikeni	Sığırdikeni, sığırlarda yağ yapan bir çeşit bitki. (7a/10)
şığır dili	Sığırdili otu; 1- 30-60cm yükseklikte, tüylü, çok yıllık ve otsu bir bitki, öküzdili; (<i>Anchusa officinalis</i>). (8b/5)
şığır gözi	Sığır papatyası, sığırgözü, mastı çiçeği, arnika; (<i>Arnica montana</i>). (2a/9)
şığır karpuzı	Bir cins karpuz. (52b/15)
şığır kuyruğı	Sığırkuyruğı bitkisi; (<i>Verbascum</i>). (5a/2)
şığır mantarı	Sığır mantarı, iri bir cins mantar, cincile, zehirli mantar; (<i>Tricholoma</i>). (14a/11)
şığır siki	Sığırsiki otu. (54a/13)
sırtlan ayası	Sırtlanpençesi otu. (45a/13)
sincan ağacı/çalısı/dikeni	Meyveleri idrar artırıcı ve taş düşürücü olarak kullanılan bir bitki, Sincan çalı, kara çalı, çalı dikeni, çıçırğan, çeşmezen, isa dikeni, kara diken; (<i>Paliuru spina</i>). (15a/10), (41b/11), (22b/15)
sirken/şirken	Sirken otu, sonbaharda açan, yaprakları ıspanak gibi olan ve sebze olarak kullanılan bir bitki, yabani ıspanak, yabani semizotu, labada; (<i>Chenopidium album</i>). (9b/6), (12a/17)
siyāh büber	Kara biber. (32b/12)
siyāh erik	Siyah bir cins erik. (47b/8)
siyāh haşhaş	Kara haşhaş. (14a/15)
siyāh iri üzüm	Siyah, iri bir çeşit üzüm. (37b/1)
siyāh üzüm	Kara üzüm. (22b/7)
şoğulcan çıkarak/düşüren	Solucançıkaran otu, bir tür yavşan; (<i>Artemisia cina</i>). (52a/6), (47b/2)
şorğun ağacı, sorhūn çiçeği	Sorkun ağacı, bey söğüdü, sepetçi söğüdü; (<i>Salix viminalis</i>). (43a/13), (48a/11)
söğüt, sögit	Söğüt ağacı; (<i>Salix</i>). (22a/14), (1b/17)
şu büberi	Su biberi, su teresi. (39b/2)
şu kerdemesi	Su teresi; (<i>Nasturium officinale</i>). (4a/4)
şu kerefesi	Su kerevizi, su teresi. (24a/1)
şu pazusu	Su pazusu. (27b/12)
sūdān zeytūnı	Bir tür etli ve büyük zeytin, kalamata, Sudan zeytini. (39b/17)
sultān börgi	Kadifeçiçeği; (<i>Fumaria officinalis</i>), horozibiği; (<i>Amaranthus</i>). (7a/4)
sultān otı	Sultan otu, mürver; (<i>Sambucus nigra</i>). (7a/4)
südlügen	Sütleşen otu; (<i>Euphorbia peplis</i>). (17a/1)
şām ağacı	Çam ağacı; (<i>Pinus</i>). (52b/8)

şām pırasası	Şam pırasası. (42a/20)
şeker kāmışı	Şeker kāmışı, öz suyundan şeker çıkarılan bir bitki; (<i>Saccarum officinarum</i>). (28a/4)
şiddetsiz mıbka yemişi	Dikensiz kiraz. (42b/21)
tağ kerefesi	Dağ kerevizi. (23b/7)
tağ na'nāsı/na'nesi	Dağ nanesi, güveği otu, kekik otu, zater; (<i>Origanumvulgare</i>). (32b/19), (2a/4)
tağ pazısı	Dağ pazısı. (15a/11)
tağ pelini	Dağ peliti, yabancı pelit otu. (37a/14)
tağ reyhānı	Yabancı fesleğen. (6a/19)
tağ sulţanı	Dağsultanı, altın otu. (33a/9)
tağ üzümü	Dağ üzümü. (50b/11)
tağ yarpuzu	Dağ yarpuzu. (16b/13)
tağ zeytūnı	Dağ zeytini. (36a/10)
tağī alūc	Dağ alıcı. (52b/16)
tağī pire yavşanı	Dağ yavşanı, sarı yavşan, sarı pelin.(3a/11)
tağī sāde gül	Yabancı bir gül. (47b/6)
tałağan dögen	Isırgan otu; (<i>Urtica</i>). (43a/21)
tałaķ otı	Dalak otu, altın otu; (<i>Ceterach officinarum</i>). (25a/14)
tañe kıran	Tanekıran, kara çöpleme otu; (<i>Helleborus orientalis</i>). (19b/3)
taru	Darı; buğdaygillerden, kuraklığa dayanıklı bir bitki; (<i>Panicum miliaceum</i>). (6b/3)
taru başağı	Darı başağı. (32b/8)
taş güli	Taş gülü. (18a/5)
tatlı çekirdeklü zerdālū	Tatlı çekirdeklı kayısı, elma eriği, tüysüz şeftali. (12a/19)
tavşan ayağı	Tavşanayağı, tavşantopuğu: 1.Top biçiminde, güzel kokulu, sarı kır çiçeği. 2. Kırlarda biten kökü soyularak yenilen bir çeşit yabancı ot. (47a/6)
tavşan kulağı	Tavşankulağı, buhurumeryem, siklamen (<i>Cyclamen coum</i>). (3b/9)
tavşancıl toynağı	Tavşancılturnağı denilen bitki. (3b/16)
tāze gül	Yeni açmış gül. (52b/18)
teke şakalı(u)	Tekesakalı, dedesakalı, keşisakalı, kekilcan, tekilcan; (<i>Scorzonera, tragopogon</i>). (42a/13), (5a/7)
tertāze yaş zeytūn	Taze zeytin. (46b/7)
tesbīh ağacı	Tespilh ağacı, Hindistan'da ve Avrupa'nın sıcak bölgelerinde yetişen, meyvesi zehirli, kabukları ateş düşürücü bir ağaç, tespilh çalıısı, Çin leylağı; (<i>Melia azedarach</i>). (3b/14)
toķuz diplū	Dokuzdipli, gelgeç, kar çiçeği, süsengillerden, beyaz ve pembe çiçekler açan soğanlı bitki; (<i>Leuconium</i>). 2. Marulcuk; (<i>Helleborus</i>). (19b/14)
tomalan mantarı	Domalan mantarı, toprak içinde yumru biçiminde yetişen, yenilebilen bir bitki, yer mantarı, karakeme; (<i>Tuber melanosporum</i>). (22b/14)
toņuz ağırşadı	Domuzadışşadı, köpürtken; (<i>Cyclamen</i>). (9a/14)
toņuz çiçeği	Domuz çiçeği. (25b/8)
toņuz dikenı	Domuz dikenı, kurre dikenı, pişik geveni, at geveni, çobanyastığı, kar dikenı, kirpi otu; (<i>Acantholimon</i>). (3b/21)
toņuz topalağı	Domuz topalağı; (<i>Cyperus rotundus</i>). (21a/18)
topalaķ	Topalak, hünnapgillerden, yapraklarından yeşil boya çıkarılan bir bitki; (<i>Rhamnus clorophorus globosus</i>). (3a/12)
torak	Dorak otu, dereotu; (<i>Anethum graveolens</i>). (14b/6)
türki göyinek	Türk güneyiği. (20a/16)

‘ūd ağacı	Öd ağacı; (<i>Aquilaria agallocha</i>). (4a/10)
ulam	Sulak yerlerde yetişen bir çeşit ot. 2. Üzüm çubuklarına örülen, çubuklardan geçinen, asalak bir bitki. (45b/11)
ulama	Ulama otu, yayılğan otu, sarmaşık otu; (<i>Equeisetum ramosissimum</i>). (3b/20)
uruz otu	Bağa yaprağı, sinir otu; (<i>Plantago major</i>). (16a/9)
uşağ	Daneçadır; çadıruşağı ve zamkı; (<i>Dorema ammoniacum</i>). (2a/9)
uzun kavun	Uzun kavun. (22a/4)
üvez	Üvez; gülgillerden, orta boylu bir ağaç; (<i>Pirus sorbus</i>) ve bu ağacın muşmulaya benzeyen yemişi. (40a/21)
üzü(i)m	Üzüm; (<i>Vitis vinifera</i>). (6a/12), (4b/11)
üzüm ağacı	Üzüm ağacı, asma. (22a/15)
vaḥṣī böğürtlen yemişi	Yabani böğürtlen yemişi, dut; (<i>Morus</i>). (44a/13)
yabān güneyigi	Hindiba, yaban marulu, güneyik, göyinek; (<i>Cichorium endiva</i>). (34a/19)
yabān kabağı	Yaban kabağı. (4b/3)
yabān gendenesi	Yabani pırasa, it siyeği. (9a/18)
yabān ḥardalı	Yabani hardal; (<i>Sinapis arvensis</i>). (9a/16)
yabān karanfulu	Yabani karanfil. (25b/7)
yabān keşdānesi	Yaban kestanesi. (4a/18)
yabān mersīni	Yabani mersin. (48b/4)
yabān pırāşası	Yabani pırasa, soğanak, it siyegi, dağ gendenesi; (<i>Allium porrum</i>). (46a/9)
yabān servisi	Yaban servisi. (44a/5)
yabān soğanı	Yabani soğan. (7b/4)
yabān sünbülü	Yabani sümbül. (38a/14)
yabān şalgamı	Yabani şalgam. (21b/7)
yabān türbü	Yaban turbu, acırğa; (<i>Raphanus raphanistrum</i>). (8b/5)
yandağ dikeniyandağ otuyantağ	Yandağ dikeniyandağ otuyantağ, demirdelen, kayışkıran, kayık çiçeği, sabankıran, yantağ; (<i>Ononis spinosa</i>). Dikenli, pembe çiçekli bir bitki olup, kökleri idrar arttırıcı ve taş düşürücü olarak kullanılır. (3b/1), (25a/5), (4b/15)
yarpuz	Yarpuz; çiçekleri birbirinden ayrı halka durumunda, nane türünden, kısa saplı, az veya çok tüylü, güzel kokulu bir bitki; (<i>Mentha pulegium</i>). (2b/3)
yaş çoğan	Yaş çöven. (42b/1)
yavşan	1. Özel kokulu, acı, kaynatılıp suyu em olarak içilen bir ot. 2. Yakacak olarak kullanılan bir ot. 3. Süpürge yapmaya yarayan bir ot. (13b/12)
yaz yarpuzu	Yaz yarpuzu, su teresi. (7b/18)
yēdi ayaḥlu	Hindistan’dan gelen yedi ayaklı denilen şifalı bir ot. (54a/16)
yēr ağacı	Yer ağacı, çamı, yer peliti, kısımahmut otu; (<i>Ajuga chamaepitys</i>). (15a/5)
yēr dehenlü	Yerağızlı, defne ağacı. (21a/12)
yēr encüsi	Yer incisi, inci çiçeği, zambakgillerden, temren biçimindeki yaprakları arasında, ince bir sap üzerinde küçük çan biçiminde beyaz çiçekler açan bir süs bitkisi, müge; (<i>Convallaria majalis</i>). (22a/13)
yēr şānavberi	Yer çamı, yer peliti, kısımahmut otu, yer palamutu; (<i>Ajuga chamaepitys</i>). (26b/6)
yēr servisi	Yer servisi. (22a/2)
yēr siki	Yer hadisesi, eşek turbu, yaban turbu, acırğa; (<i>Raphanus raphanistrum</i>). (4b/20)
yēr soğanı	Yer soğanı. (2b/15)
yirticiler otu	Yabani kereviz cinsinden bir bitki, masiva çiçeği, yirticilar ayası, düğün çiçeği, kurbağa otu, düğün otu. (36a/11)
yoḥsul urḡanı	Yoksulurḡanı denilen bir cins sarmaşık. (40a/16)
yonca	Yonca, başak durumundaki çiçekleri kırmızı veya mor renkli, hayvanlara yem olarak yetiştirilen çayır bitkilerinin genel adı; (<i>Trifolium</i>). (3a/2)
yoşuḡ	Yosun. (14a/14)
yüzerlik çiçeği	Üzerlik çiçeği. (11b/8)
zerrīn kādeḥ	Nergis çiçeği, zerrinkadeh çiçeği; (<i>Narcissus</i>). (51b/1)

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
BTS	: Büyük Türkçe Sözlük
DLT	: Divanü Lûgat-it Türk Tercümesi
Er.	: Ermenice
Far.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
Gr.	: Grekçe
Ktp.	: Kitaplık
LME	: Lûgat-ı Müşkilât-ı Eczâ
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
Vb.	: Ve benzeri
yy.	: Yüzyıl

KAYNAKÇA

- ADIVAR, A. Adnan (1991). *Osmanlı Türklerinde İlim*, İstanbul: Remzi Yayınları.
- ARAT, Reşit Rahmeti (2006). *Kutadgu Bilig*, İstanbul: Kabcacı Yayınları.
- ATALAY, Besim (2006). *Divanü Lûgat-it Türk Tercümesi*, C.4, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- BAYAT, Ali Haydar (2003). *Tıp Tarihi*, İzmir: Sade Matbaa.
- BAYTOP, Turhan (1994). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- BEDEVIAN, K. Armenag (1936). *Illustrated Polyglottic Dictionary of Plant Names in Latin, Arabic, Armenian, English, French, German, Italian and Turkish Language*, Argus and Papazian Presses, Kahire.
- Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1975). *Osmanlı Müellifleri*, C.II, İstanbul.
- CANPOLAT, Mustafa - Önler Zafer (2006). *Edviye-i Müfredde, Metin-Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- CLAUSON, Sir Gerard (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth- Century Turkish*, Oxford.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (1995). *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- DOĞAN, Şaban (2009) Terceme-i Akrahâdîn Sabuncuoğlu Şerefeddin (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sakarya.
- MURAD, Sibel (2009). Lûgat-ı Müşkilât-ı Eczâ Derviş Siyâhî Lârendevî (Giriş-İnceleme-Metin Dizinler), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya.
- Mütercim Âsım Efendi (2009). *Burhân-ı Katı*, (Haz. Mürsel Öztürk, Derya Örs), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÖNLER, Zafer (1985). “Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Yazılmış İki Tıp Kitabında Yer Alan Sağlık Bilgisi Terimleri”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten-1985*, s.87-130.
- ÖNLER, Zafer (1990). “XIV. ve XV. Yüzyıl Anadolu Türkçesi Botanik Terimleri”, *Journal of Turkish Studies, Türklük Bilgisi Araştırmaları, Fahir İz Armağanı I*, Volume 14, s. 357, 1990.
- ÖNLER, Zafer (1990). *Celâlüddin Hızır Paşa, Müntahab-ı Şifâ I Giriş-Metin*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÖNLER, Zafer (1999). *Celâlüddin Hızır Paşa, Müntahab-ı Şifâ II Sözlük*, Ankara: Simurg Yayınları.
- ÖNLER, Zafer (2000). *Revnâk-ı Bâtsân*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÖNLER, Zafer (2004). “XIV.-XV. Yüzyıl Tıp Metinlerinde Türkçe Bitki Adları”, İstanbul: Kebikeç Yayınları.
- SARI, Mevlüt (1982). *El-Mevârid- Arapça – Türkçe Lûgat*, İstanbul: İpek Yayınları.
- STEINGASS, F. (2005). *Persian – English Dictionary*, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- ŞAHİN, Hatice (2007). “Câmi’ü'l-Fürs Örneğinde XVI. Yüzyıl Bitki İsimleri”, *Turkish Studies*, Volume 2/2, p.570-602, s. 571, Spring 2007
- Sami, Şemseddin (2005). *Kamûs-ı Türkî*, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- TDK (1977). *Tarama Sözlüğü*; I-VIII. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (1993). *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2005). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- UÇAR, İlhan (2009). Hazâ Kitâb-ı Hulâsa-i Tıbb Cerrâh Mes’ûd (Giriş-İnceleme-Metin Dizinler), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sakarya.